

Дмитро Олександрович Киричек

Імідж українських баритонів Миколи Ковалю, Романа Майбороди та Івана Пономаренка в мультимедійному просторі: аналіз і перспективи

УДК 781.7(477):004.77

DOI <https://doi.org/10.24195/artstudies.2024-4.11>

Дмитро Олександрович Киричек
аспірант кафедри оперного співу
Національної музичної академії України
імені П. І. Чайковського
ORCID: 0009-0000-9149-5560

У статті розглянуто основні аспекти презентації української баритональної школи в сучасному мультимедійному просторі та її роль у збереженні та популяризації національного вокального мистецтва. Наголошується на розмаїтті форм і жанрів записів українських співаків, що представлені в соціальних мережах. Зазначається історичне та методико-дидактичне значення таких записів. Виокремлюється значення цифровізації записів легенд української баритональної школи та роль таких записів у дослідженні історії українського виконавства й формуванні майстерності молодих українських співаків. Здійснюється порівняльний аналіз смислових амплуа видатних українських баритонів другої половини ХХ – початку ХХІ століття – М. Ковалю, Р. Майбороди та І. Пономаренка. Звертається увага на представлений у світовій мережі репертуар виконавців і соціальну затребуваність певних творів. Наголошується на важливості широти жанрового спектра українських легендарних баритонів у міжнародному цифровому архіві – від обробок народних пісень, піснених шлягерів другої половини ХХ сторіччя до оперних сцен і навіть записів оперних спектаклів. Таким чином, виокремлюються особливості адаптації української баритональної школи до слухацьких запитів різновікової аудиторії сучасності різних країн. Водночас окреслюється інтеграція мультимедіа у виконавську практику, що передбачає посилення запитів на створення якісних записів, їх поширення через платформи на кшталт YouTube, Instagram, Facebook. Підкреслено, що загалом баритональна школа України є унікальним феноменом, який поєднує багатотисячлітні традиції та сучасні інновації. Наголошується, що мультимедійний простір надає можливості та інструменти створювати нові формати культурного контенту й поширювати досягнення вітчизняної культури для численної слухацької аудиторії світу. Акцентовано увагу на важливості збереження й поширення оцифрованих записів українських славетних співаків-баритонів для затвердження почуття національної ідентичності та значущості вітчизняної культурної спадщини в умовах цифрової глобалізації суспільства.
Ключові слова: українська баритональна школа, мультимедійний простір, вокальне мистецтво, цифрові технології, національна ідентичність, популяризація культури, сучасні інновації.

Постановка проблеми. Поняття мультимедійного простору сьогодні є поширеним у побутовому контексті. Зазвичай під ним розуміють соціально доступну локацію з якісним технологічним забезпеченням для різноманітних цифрових комунікацій. Ідеться про публічний доступ у спеціальних приміщеннях до Wi-Fi, комп'ютерів, відеопроєкторів, аудіопристроїв, демонстраційного обладнання (екранів, проєкторів), конференц-залів тощо. Водночас це поняття доречно використовувати не лише для позначення реального світу, але і як метафору умовного, віртуального простору, що сформувався внаслідок активного розвитку соціальних мереж (Facebook, YouTube, TikTok та інших) і комунікативних технологій (смартфонів і програмного забезпечення). Тотальна цифровізація побуту дає багатьом людям змогу відчувати свою причетність до віртуального мультимедійного спілкування.

Характерною рисою сьогодення є легкість, із якою майже кожна людина, незалежно від освіти чи артистичного досвіду, може відчутися себе фотомоделлю, режисером, співаком або музикантом. Швидко інтерактивне спілкування через медійні канали (зображення, аудіо, текст) стало

визначальною ознакою соціальних мереж, що разом утворюють «віртуальний» мультимедійний простір. Він не лише відкриває доступ до інформації, але й має контекстуальний смисловий вплив на його користувачів.

Цей контекстуальний вплив змушує звернути увагу на особливості функціонування культурних надбань. Численні аудіо- й відеозаписи минулого сьогодні сприймаються не просто як одиниці оцифрованого архіву, а як активні учасники культуротворення. Разом із новими записами вони змагаються за увагу «користувачів» мереж самих різних соціальних груп і територіальних локацій. У цьому інтенсивному процесі майже кожна культура має свою історію і своїх «цифрових» представників. І сьогодні настає момент аналізу контенту віртуального мультимедійного простору саме із цього погляду.

Українська культурна спадщина швидко рухається в напрямі цифровізації. А події останніх років тільки прискорили цей процес. Цікавість до вітчизняної культури зросла у всьому світі. Онлайн-платформи, відеохостинги та стрімінгові сервіси представляють українських виконавців у міжнародному цифровому контексті. Головною особливістю цього контексту є численні можливості для повторного

прослуховування записів, їх порівнянь, миттєвого зіставлення виконавських версій музичного твору представниками різних шкіл та історичних періодів, співаками різних рівнів майстерності й обдарування: від початківців до легенд сцени.

Завдяки специфіці мультимедійного простору з'явилися унікальні можливості для дослідження історії українського вокального виконавства за конкретними записами та зразками. Наприклад, ті українські баритони, які здобули популярність до цифрової епохи, завдяки сучасним технологіям залишаються в мультимедійному просторі і сьогодні. Ідеться про записи Дмитра Гнатюка, Михайла Гришка, Юрія Гуляєва, Анатолія Мокренка. Цифрові артефакти їх творчості активно впливають на поточний процес музичного життя, підтримують та уточнюють класичні еталони виконання ключових текстів баритонального репертуару. Водночас у мультимедійний простір сьогодні потрапляють раритетні записи українських співаків, чиї імена не так добре відомі широкому колу слухачів, проте в минулому їх творчість заклала фундамент слави української баритональної школи. Це Арсен Арсенко (Попсуйшапко), Андрій Добрянський, Олександр Врабель, Петро Ончул. Багато сторінок цифрового архіву присвячено також головним героям статті – Миколі Ковалю, Роману Майбороді та Івану Пономаренку.

Загалом на сьогодні склалася доволі велика цифрова хрестоматія як з історії українського виконавства, так і з історії української вокальної педагогіки та різноманітних підходів до творчих аспектів роботи вокалістів. Таким чином, **метою статті є:** 1) фіксація факту присутності української баритональної школи у світовій мережі (зі всіма ознаками соціальної затребуваності такої присутності), 2) номінація у культурному просторі іміджу «треох славетних українських баритонів» – Миколи Ковалю, Романа Майбороди та Івана Пономаренка (за аналогією зі славетною італійською тріадою зіркових тенорів), 3) окреслення первісного каталогу посилань на представлені у світовій мережі матеріали щодо творчості Миколи Ковалю, Романа Майбороди та Івана Пономаренка, 4) виявлення професійних уподобань і результативних амплуа кожного з обраної тріади виконавців і, нарешті, 5) висунання припущень щодо можливих типових рис української професійної вокальної школи у світовому віртуальному контексті.

Аналіз актуальних досліджень. Дослідження та науково-публіцистичні матеріали, що стосуються теми статті, можна умовно розподілити на три групи. Одна з груп стосується питання організації та функціонування віртуального мультимедійного простору. Ідеться про роботи популярного характеру на тему «Як просунути продукт у соціальних мережах» або подібні. (Шталь, Дмитрієв, 2019) Ці публікації становлять важливий фоновий

характер статті, але не стосуються безпосередньо поставленої мети. Так, чимало понять, які ще не отримали конкретизації як терміни (наприклад, мультимедійний простір, цифровий архів тощо), саме в цій літературі доволі поширені, отже, сьогодні функціонують як усталені метафори, що і враховано в подальшому тексті.

Інша численна група матеріалів пов'язана з методологією та історією вокальної школи, зокрема української. Докладний огляд цих матеріалів із подальшими висновками й новітніми гіпотезами вже розглянуто в дослідженнях українських мистецтвознавців-практиків (Колесник, Кочерга, 2023; Антонюк, 2001).

Третю групу досліджень становлять матеріали, у яких згадується творчість українських славетних баритонів; це статті в енциклопедичних виданнях і матеріали, присвячені оперним театрам, концертним інституціям і навчальним закладам України (Лисенко, 2012).

Спеціальних робіт, у яких українська баритональна школа стає об'єктом дослідження, у вітчизняному музикознавстві не виявлено.

Методологія дослідження мультимедійного простору соціальних мереж зумовлена декількома чинниками. Перший – мінливість загальної фактологічної картини. Контент соціальних мереж постійно оновлюється, щось зникає, щось додається. Інший чинник – залежність наших уявлень про стан речей від роботи пошуковиків. Автоматичні системи за прихованими алгоритмами можуть віддзеркалювати неповний або вибірковий результат пошуку, що в підсумку суттєво впливає на інформативну повноту роботи. Таким чином, найбільш доцільними в цій ситуації стають емпіричні методи дослідження – спостереження у віртуальному просторі за цифровими об'єктами, що відповідають вибраній тематиці, їх подальший опис і систематизація. Основним матеріалом дослідження в статті вибрано мережу YouTube. Ця мережа має найбільш різноманітний матеріал оцифрованих артефактів за темою статті. Проте беруться до уваги приклади, що розміщено на Facebook та інших платформах.

Крім емпіричного, у статті застосовано теоретичні методи класифікації та систематизації явищ. Для виявлення індивідуалізації представлених у цифровому просторі образів українських баритонів застосовано інтерпретаційний і порівняльний методи аналізу.

Результати та їх обговорення. Серед відомих українських баритонів, які здобули міжнародне визнання і стали класиками вокального мистецтва, особливе місце посідають Роман Майборода, Микола Коваль та Іван Пономаренко. Їхні голоси та виконавські стилі є еталонами, що демонструють багатство й унікальність української баритональної школи.

Внесок цих митців у розвиток українського вокального мистецтва неоціненний. Їхні записи залишаються важливими джерелами для вивчення та популяризації національної музичної спадщини. Вони слугують натхненням для нових поколінь виконавців, які прагнуть зберегти традиції української вокальної школи, водночас адаптуючи їх до сучасного мультимедійного простору та викликів глобалізації.

Серед найпопулярніших записів Івана Пономаренка, Миколи Ковалю та Романа Майбороди на YouTube особливо вирізняються твори, що розкривають їх багатий тембр і майстерність у національному та світовому репертуарі. Ось деякі з них: українські пісенні шлягери «Ніч яка місячна», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня», «Якби мені не тиночки», з оперного мистецтва найбільш поширені фрагменти та номери опер Дж. Верді (Ріголетто / «Ріголетто», Ренато / «Бал-маскарад», Жермон / «Травіата»), опери «Тарас Бульба» М. Лисенка (партія Остапа), партія Султана з опери С. Гулака-Артемовського «Запорожець за Дунаєм» та інші.

Записи Р. Майбороди, М. Ковалю та І. Пономаренка на YouTube представлені в кількох жанрових форматах: це концертні записи, оперні вистави, телевізійні фільми, теле- та радіопередачі, оцифровані студійні записи. Розглянемо приклади:

Концертні записи (з акомпаніатором або оркестром) демонструють майстерність виконавців у різних сценічних умовах¹. Вони є певним документальним свідченням сценічної популярності співака та соціальної затребуваності його майстерності. Звісно, доля концертних записів у світовому цифровому архіві неоднозначна. Публікації виступів вокалістів у соціальних мережах мають певні технічні та юридичні обмеження. До технічних слід віднести спорадичність самих трансляцій, нерівність технічних умов (професійний телезапис концерту у філармонії відрізнятиметься від запису виступу на аматорську камеру або смартфон) і можливі акустичні недосконалості результату (дисбаланс звуку, луна концертної зали, сценічне хвилювання співака тощо). До юридичних обмежень слід віднести авторські права на звуковий продукт, які належать не тільки співакові, а й концертній інституції, оркестру, акомпаніатору та композитору або його нащадкам. Проте сьогодні концертні записи М. Ковалю, Р. Майбороди та І. Пономаренка настільки важливі для вітчизняної культури, що, на щастя, усі ці обмеження перетворюються на

«формальні похибки», які вдячні користувачі соціальних мереж долають (або ігнорують) у своїй свідомості.

Слід зазначити, що концертні записи виступів з оркестром або акомпаніатором «трьох славетних українських баритонів» не мають статистичної рівномірності. Навіть більше, характер змісту відео спрямовує нашу увагу на певні амплуа кожного із співаків. Показовими є записи концертних виступів Івана Пономаренка на сцені Національної опери України імені Т. Г. Шевченка, Миколи Ковалю з молодіжним симфонічним оркестром Київського музичного інституту імені Р. М. Глієра та записи концертних виступів Романа Майбороди з піснями хітами його брата, Платона Майбороди. Таким чином, цифровий простір формує для кожного співака певні іміджеві акценти – «оперний співак» (Іван Пономаренко), «професор, наставник молоді» (Микола Коваль), «представник родини Майбород, палкий пропагандист музики свого брата» (Роман Майборода). Проте дослідження інших жанрів цифрових артефактів вносять певні корективи й посилюють або розхиляють такі іміджеві спрямування для кожного співака.

*Оперні вистави*² належать, безумовно, до важливих відеодокументів причетності співака до історії вокального мистецтва. Будь-яка оперна роль – це не просто довготривалий музичний тест на майстерність, а й певна характеристика внутрішнього світу вокаліста, його персональний вибір типу музичних образів і, врешті-решт, свого власного «ліричного героя». Але аналіз статистики оперних вподобань співака має певні похибки, які зумовлені оперною політикою певних театрів у певні часи. Так, у мультимедійному просторі статистична перевага записів оперних вистав і сцен опер належить Івану Пономаренку. Із західноєвропейської класики це образи, які створено співаком, переважно в операх Дж. Верді – «Аїда», «Набукко», «Ріголетто», «Травіата». Проте саме такий репертуарний перелік обумовлено схильністю оперних театрів до постановки оперних шлягерів. Важливу роль також відіграв факт вибіркості відеозаписів спектаклів.

Творчість Миколи Ковалю в мультимедійному просторі сьогодні представлена записами

² Дж. Верді. Опера «Аїда» (Іван Пономаренко у ролі Амонасро та Людмила Монастирська у ролі Аїди. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=LVxiUWDsh7o> (дата звернення 10.11.2024).

Дж. Верді. Дует Жермона та Віолетти. Опера «Травіата». Виконує Іван Пономаренко (у ролі Жермона), 07.11.2013 URL: <https://www.youtube.com/watch?v=s5hwPoUWSQ0> (дата звернення 10.11.2024).

Дж. Верді. Партія Набукко. Опера «Набукко». Виконує Іван Пономаренко. Part 3. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=9SK5htoE0VA> (дата звернення 10.11.2024).

Р. Леонкавалло. Арія Сільвіо. Опера «Паяци». Виконує Роман Майборода. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=dmwnluVA78A> (дата звернення 10.11.2024).

М. Лисенко. Партія Остапа. Опера «Тарас Бульба». Виконує Микола Коваль. URL: https://www.youtube.com/watch?v=1_JXKcOeSA (дата звернення 10.11.2024).

¹ Запис 08.03.2015. В. А. Моцарт. Арія фігаро. Опера «Весілля Фігаро». Виконує Іван Пономаренко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=5RbSHWprzJ8w> (дата звернення 10.11.2024).
Запис 23.11.2011. В. Івасюк. Слова В. Вознюк. Пісня «Відлуння». Виконує Роман Майборода. URL: https://www.youtube.com/watch?v=m-8-gd_Q6FI (дата звернення 10.11.2024).
Ж. Бізе, Куплеті Їскамільйо, опера «Кармен». Виконує Микола Коваль та симфонічний оркестр Київського музичного інституту імені Р. М. Глієра. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=RXg0lspHrVI> (дата звернення 10.11.2024).

опери М. Лисенка «Тарас Бульба»³ та низкою інших оперних вистав, обумовлених специфікою 1980–90-х років.

Оперні образи Романа Майбороди в цифровому просторі представлені в записах опер Г. Доніцетті «Лючія ді Ляммермур» та Р. Леонкавалло «Паяци».

*Телевізійні фільм-опери, музичні фільми та їх фрагменти*⁴, *монографічні телевізійні та радіо передачі*⁵ є важливими документами доби. Жанр телевізійної фільм-опери та музичних фільмів був доволі популярним у радянські часи і, безумовно, очікує на спеціальне дослідження. Звернемо увагу на цікаві раритети, що представлені в цьому жанрі. Ідеться про запис каватини султана з опери М. Гулака-Артемівського та фільм А. Вількенса та Є. Слободянюка «Моя Софія» (СП «Спліт», кіностудія НАН України, кіностудія «Артнікс», 1996 рік). В обох цифрових артефактах представлено постать Івана Пономаренка.

Формат цифрових записів телевізійних і радіоопередач сьогодні має, безумовно, просвітницьке та популяризаторське спрямування. Проте для нас важливим є ілюстративний матеріал, який здебільшого добирався авторами передач із приватних та інших, зазвичай недоступних широкому загалу користувачів, архівів. Тож відео створюють своєрідний аудіовізуальний образ, додаючи до вокалу вербальний та візуальний контекст, який допомагає глядачам краще зрозуміти атмосферу творів, особливо коли сам співак розповідає, що почував в той чи інший момент творчості. У кількісному відношенні лідером-учасником таких програм, що представлені в мультимедійному просторі, є Роман Майборода.

Радіо- і студійні записи: велика кількість записів на YouTube – це оцифровані аудіозаписи на платівках, на радіостудіях або в інших умовах професійного звукозапису. Часто в такому контенті до звукових доріжок додаються слайд-шоу або зображення самого співака, що дає змогу зосередитися

на чистому звучанні його голосу. У такому форматі викладено переважно камерні вокальні форми: романси, солоспіви, обробки народних пісень⁶ або оперні шлягери⁷.

Розмаїття цифрових артефактів дає змогу зробити певні узагальнення щодо творчого портрету кожного із співаків.

Роман Майборода – поміж представників плеяди видатних українських баритонів отримав творчу репутацію представника відомої музичної династії Майбород. Але при цьому вокальна кар'єра співака не була легкою. У Київській державній консерваторії імені П. І. Чайковського, куди він намагався вступити до навчання, не одразу оцінили його талант та голос. Тільки завдяки неймовірній праці та вірі в свої сили Роман Георгійович досягнув успіху у вокальній кар'єрі. Можу охарактеризувати його як дуже проникливого інтерпретатора, який гарно володів італійською вокальною мовою, дуже добре проникав у ліричний світ твору та доносив його специфіку до слухача. Інтерпретації Романа Майбороди мали посилену емоційну експресію, що дає можливість загалом визначити їх стилістику як «ліричну». На YouTube у виконанні Романа Майбороди представлено достатньо творів, щоб поціновувачі могли оцінити багатство тембру співака та посилену виразність його виконань. Поміж них: 1) арії з опер українських композиторів, як-от Микола Лисенко та Костянтин Данькевич, де його баритон надає образам героїв особливої виразності й сили; 2) арії з опери італійських композиторів, переважно Джузеппе Верді.

Микола Коваль також є одним із визначних представників української баритонної школи.

³ М. Лисенко. Опера «Тарас Бульба» (Микола Коваль у ролі Остапа). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=1-JXKcOeSA> (дата звернення 10.11.2024).

⁴ Кінофільм «Моя Софія». Музика О. Костіна. Роль графа Потоцького виконує Іван Пономаренко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ejlkl2K5UI> (дата звернення 10.11.2024). С. Гулак-Артемівський. Каватина султана. Опера «Запорожець за Дунаєм». Виконує Іван Пономаренко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4-0qglRfh7Y> (дата звернення 10.11.2024).

⁵ Роман Майборода у телевізійній передачі «Роман Майборода – обличчя України» // «Українська мова», 19 серпня 2012 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wum0JD1sYVM> (дата звернення 10.11.2024).

Микола Коваль у телевізійній передачі «Класик-прем'єр». НТКУ. 1999 р. // 27 травня 2017 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=A7tNfxE3ZPA> (дата звернення 10.11.2024).

Євгенія Мірошниченко. Згадки Романа Майбороди // 3 червня 2024 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Fh0Ub1X54AU> (дата звернення 10.11.2024).

Роман Майборода «Вердівський баритон» 2006. // Ukrainian Opera Artists XX-th Century. 29.08.2012 р. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=S2lVWZwF2IE> (дата звернення 10.11.2024).

⁶ М. Лисенко. Слова І. Франка. Романс «Безмежне поле». Виконує Іван Пономаренко. 28.04.2017. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=n3onpm9RpKk> (дата звернення 10.11.2024).

Г. Майборода. Слова А. Міцкевич, переклад М. Асеев. «Пісня Мандрівника». Виконує Іван Пономаренко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=xRp06hYQCg> (дата звернення 10.11.2024).

Г. Майборода. Вірші В. Сосюра. Романс «Троянди». Виконує Роман Майборода, фортепіано – Ольга Нечипоренко, Київ, 1984. URL: https://www.youtube.com/watch?v=zW3ZC_KHANN (дата звернення 10.11.2024).

М. Лисенко. Слова Г. Гейне. Романс «Чого ж так поблідли троянди ясні». Виконує Микола Коваль, фортепіано – Світлана Орлюк. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=wqvljz3uGzw> (дата звернення 10.11.2024).

Народна пісня «А у полі вярба». Виконує Микола Коваль. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GMSpFvwzZo> (дата звернення 10.11.2024).

В. Філіпенко. Вірші Л. Рева. пісня «Здрастуй, Києве мій». Виконує Роман Майборода, оркестр укр. радіо, Київ, 1974. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=120iith4s9k> (дата звернення 10.11.2024).

⁷ К. Данькевич. Монолог Богдана. Опера «Богдан Хмельницький». Виконує Іван Пономаренко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g-dXphWuegl> (дата звернення 10.11.2024).

М. Лисенко. Арія Остапа. Опера «Тарас Бульба». Виконує Микола Коваль, заслужений академічний симфонічний оркестр Національної радіокомпанії України, диригент – народний артист України Володимир Сіренко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hGPn1YE06aw> (дата звернення 10.11.2024).

Р. Леонкавалло. Пролог опери «Паяци». Виконує Роман Майборода. Київ, 1986, оркестр Українського радіо, диригент С. Литвиненко. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=VWzZCkLU0ww> (дата звернення 10.11.2024).

Технічна досконалість його голосу спрямована на відтворення в інтерпретаціях сили драматизму. Представлені на YouTube записи доводять його бездоганну майстерність та вміння працювати з різноплановим матеріалом, від української народної пісні до патетичних і психологічно складних оперних арій.

Серед найпопулярніших записів Миколи Олексійовича Ковалю на YouTube – арія Остапа з опери М. Лисенка «Тарас Бульба», романси М. Лисенка «Чого ж так поблідли троянди ясні» та «У сні я плавав». Ці записи мають високий рейтинг переглядів. Такий успіх пояснюється не тільки неординарним вибором творів, а й глибоким розумінням співака щодо особливостей музичного втілення національного характеру в музиці.

У технічному аспекті в арії Остапа голос М. Ковалю гарно звучить з оркестром майже на всьому діапазоні, практично вся теситура має тембральну єдність, насичений звук і багатство тембру ніде не втрачаються. У мультимедійному просторі у виконанні М. Ковалю представлені також фрагменти з відомих опер світової класики. В арії Ренато з опери «Бал-маскарад» Дж. Верді М. Коваль відтворює страждання й розпач ображеного друга. У виконанні розкрилося особливе вміння співака передавати емоційну глибину і психологічну складність персонажа.

Іван Пономаренко отримав визнання як співак із тембром неймовірної краси та технічною досконалістю виконання. Безумовно, таке поєднання професійних якостей піднімає І. Пономаренка на вершину світового олімпу оперного співу та ставить його ім'я поряд із найвидатнішими баритонами світу.

Серед найпопулярніших записів Івана Пономаренка на YouTube, безумовно, оперні вистави, про які вже йшлося у статті. Але разом із масштабними роботами співака привертають також увагу і його роботи в камерних жанрах. Поміж них надзвичайно популярний солоспів А. Кос-Анатольського «Ой ти, дівчино, з горіха зерня» на слова Івана Франка, який, як відзначають слухачі, у виконанні Пономаренка набуває неперевершеної виразності та ніжності. Поміж інших камерно-вокальних творів у мультимедійному просторі у його виконанні представлені «Безмежне поле» М. Лисенка, пісенний хіт «Ганзя», обробки народних пісень «Повій, вітре», «Чорні брови», «Ніч яка місячна», «Черемш» та інші.

У репертуарі усіх трьох славетних баритонів – Р. Майбороди, М. Ковалю та І. Пономаренка, що представлений у мультимедійному просторі, прослідковується поступове формування класичних шлягерів «баритонального» репертуару, тому доречним буде порівняння інтерпретацій співаків того самого твору.

Наприклад, на платформі YouTube представлено арію Ренато з опери «Бал-маскарад»

Дж. Верді у виконанні М. Ковалю та І. Пономаренка. Хочеться відмітити глибоке розуміння контексту образу, яке властиве обома виконавцям. Арія є однією з найбільш драматичних і трагічних в опері. Вона передає злість, розчарування й біль героя, зраженого коханням. Обидва виконавці мають досконале інтонування, проте вирішальним чинником, який вплинув на популярність обох інтерпретацій, стала певна «атрактивність» тембру. І. Пономаренко має більш багатий і характерний тембр, який виділяється навіть серед інших видатних співаків – «вердієвців», як, наприклад, українця Романа Майбороди чи італійця П'єро Капучіллі. Натомість інтерпретація М. Ковалю має більшу драматичну виразність і патетику. Обидва співаки володіють на високому рівні технікою дихання, проте на загальне враження в цьому аспекті впливає фактор невимушеності. Дикція співаків у професійному плані на однаковому рівні, але в обох виконавців бракує більшої коректності італійської вимови (подвоєння та палаталізація приголосних). Обидва співаки ефективно співпрацюють з оркестром і залишаються в рамках оперних канонів. В обох співаків є відчуття зв'язності звуку (між грудним і головним регістрами). Обидва використовують «світлу» основу техніки звуку, що, безумовно, є однією із сильних сторін їх майстерності.

Як висновок зазначимо, що виконання І. Пономаренка та М. Ковалю арії Верді демонструють різні технічні підходи до однієї музики. Мета інтерпретації І. Пономаренка – відтворення класичного еталону звучання вердієвських шедеврів. М. Коваль – у ролі потужного емоційного «транслятора» драматизму. Поглиблення італійської орфоєпії та стилю *bel canto* могло б ще більше розкрити потенціал обох виконавців.

«Спільним» твором у репертуарі Миколи Ковалю та Романа Майбороди є арія Остапа з опери М. Лисенка «Тарас Бульба». Обидва виконавці драматичні баритони, на відміну від ліричного ампула «вердієвського баритону» Івана Пономаренка. Виконання Миколи Ковалю є більш емоційним, з відповідною подачею звуку, Роман Майборода співає більш спокійно, зважено, мудро. Співак начебто посилює просторовість звуку, його повноту й об'єм. Микола Коваль співає без додаткового звукового форсування, що є типовим для стилю та багатьох світових оперних зірок. Риси персонажу опери М. Лисенка органічно поєднуються з тембральним колоритом голосів і М. Ковалю і Р. Майбороди. Чисте інтонування, звук, якісний запис голосу. На жаль, у цифровому просторі представлені тільки аудіозаписи М. Ковалю, натомість Р. Майборода зафіксований також і на відео, що дає змогу скласти враження про його акторську гру та майстерність. Це важливо, адже ми можемо бачити його артикуляцію, поєднання сценічного руху з текстом і міміку. Це робить сприйняття музики більш

насиченим і надає додаткове задоволення під час прослуховування оцифрованих записів у мультимедійному просторі наодинці.

Слід окремо відмітити неповторну однорідність звуку Миколи Ковалю на всьому діапазоні, що відрізняється від дещо іншого вокального підходу Романа Майбороди. Можливо, це пов'язано з італійською школою співу, яку Роман Майборода отримав у Європі. На прикладі його творчої майстерності ми можемо прослідкувати певний синтез італійського бельканто з українською професійною вокальною традицією. Роман Майборода звучить більше як європеєць в українській музиці. Натомість тембр і звук Миколи Ковалю є впізнаваним еталоном суто українського виконавського стилю. У подальшому ця невеличка риса «фонетичних генів» вплинула на сценічну долю і Романа Майбороди, і Миколи Ковалю. Майстерність у поєднанні з фонетичними особливостями голосу принесли Роману Майбороді імідж майстра сценічних перевтілень. У Національній опері України його цінували за вміння посилювати експресію образів європейських композиторів і доносити її до слухача. Натомість Микола Коваль був неперевершеним в образах української культурної традиції. Але обидва були майстрами художньо довершених і переконливих інтерпретацій.

Світовий контекст побутування цифрових версій записів українських баритонів формує також цікавий напрям подальших досліджень, що пов'язані з орфоєпією. Для багатьох користувачів соціальних мереж українські співаки стають носіями еталоного звучання української мови. З іншого боку, безмежність цифрового простору утворює доволі провокативні умови щодо порівнянь виконання оперної класики італійською мовою українськими та італійськими зірками (прикладом таких «провокацій» з боку соціальних мереж може бути стрічка рекомендованих роликів на YouTube, яка, як можна припустити, формується за назвами вистав і рейтингом переглядів того чи іншого твору).

Щодо орфоєпічних норм української вимови у співі можна сказати, що всі виконавці (з акцентом на інтерпретаціях Миколи Ковалю та Романа Майбороди) співають природною українською мовою. Загалом, якщо порівнювати італійську й українську вимову з порівняльних аналізів цифрових артефактів обраних баритонів, можна стверджувати, що в обох мовах яскраво виражені чисті голосні звуки ([a], [o], [i], [e], [y]), які легко інтегруються у вокальну техніку. В обох мовах фрази природно лягають у мелодійний контекст завдяки багатству голосних і плавності переходів між ними. Обидві мови вирізняються ясною дикцією, що дає змогу легко розуміти текст у співі. У вокальній італійській та українській мовах голосні відіграють ключову роль, а приголосні є більш м'якими та співучими,

особливо в позиціях між голосними. Українська й італійська використовують чіткі наголоси, які визначають ритмічний малюнок вокальної лінії. Усі ці знання будуть корисними для поколінь молодих співаків, щоб якісно створювати образ героя чи то українською, чи італійською.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Загалом представлені у віртуальних соціальних мережах записи свідчать, що українська баритональна школа є унікальним явищем, що зберігає культурну ідентичність і відповідає вимогам світової музичної сцени.

Щодо рис виконавства, які притаманні саме українській баритональній школі у світовому контексті (із поправкою на цифровий простір), слід зазначити такі:

1. Тембральна виразність – українські баритони відомі своїм багатим, глибоким і теплим тембром, що надає виконанню особливої краси та емоційності.

2. Емоційна насиченість – виконавці української школи часто відзначаються здатністю передати драматичні та ліричні елементи з глибокою чуттєвістю. Це є важливим аспектом для виконання українських народних пісень, оперних арій та камерних творів.

3. Репертуар – українські баритони зазвичай мають широкий репертуар, який містить як національні, так і світові класичні твори.

4. Вплив народної музики – багато українських баритонів формували свою манеру виконання під впливом народних солоспівів, що додає виконанню автентичності та глибини.

5. Самобутня школа вокальної техніки – українські педагоги та виконавці розробили систему навчання, яка поєднує італійські традиції «бельканто» з підходами та принципами вітчизняної школи співу.

Подальша перспектива розвитку теми пов'язана з дослідженням представлених у соціальних мережах виступів українських співаків. На початку кар'єри українські баритони (і не тільки) використовують соціальні мережі (Instagram, Facebook, TikTok) і відеоплатформи для просування власної творчості. Це дає їм можливість безпосередньо взаємодіяти з аудиторією, отримувати швидкий зворотний зв'язок і формувати свій імідж у цифровому просторі. Таким чином, у сучасних умовах цифрового світу виконавська майстерність потребує від молодих виконавців додаткових навичок автотренінгу й інтернет-журналістики. Загалом слід відзначити, що мультимедійний простір значно розширив можливості людини серед популяризації себе на онлайн-сцені. Це допомагає інтеграції співака в глобальний музичний контекст, розширенню аудиторії та вдосконаленню виконавської майстерності.

ЛІТЕРАТУРА

Антонюк, В. Г. (2001). Історичні та етнокультурні джерела українського вокального мистецтва. *Українська вокальна школа: етнокультурологічний аспект* (2-ге вид., с. 8–42). Київ: Українська ідея.

Гнидь, Б. П. (1997). *Історія вокального мистецтва*. Київ: НМАУ.

Колесник, Є., & Кочерга, А. (2023). Становлення принципів оперного виконавства в контексті генези української вокальної школи. *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*, 2 (59), 116–134. [https://doi.org/10.31318/2414-052X.2\(59\).2023.295425](https://doi.org/10.31318/2414-052X.2(59).2023.295425).

Лисенко, І. М. (2012). *Співаки України: Енциклопедичне видання* (639 с.). Київ: Знання.

Шуляр, О. Д. (2014). *Історія вокального мистецтва. Частина 2* (2-ге вид.). Івано-Франківськ: ПНУ.

Шталь, Т. В., & Дмитрієв, Г. Б. (2019). SMM як сучасні технології маркетингу. *Бізнес Інформ*, 2019 (12), 446–452.

REFERENCES

Antoniuk, V.H. (2001). Istorychni ta etnokulturni dzherela ukrainskoho vokalnogo mystetstva. *Ukrainska vokalna shkola: Etnokulturolohichnyi aspekt* [Historical

and Ethnocultural Sources of Ukrainian Vocal Art. *Ukrainian Vocal School: Ethnocultural Aspect*. Kyiv: Ukrainska ideia – Kyiv: Ukrainian Idea, 2, 8–42.

Hnyd, B.P. (1997). *Istoriia vokalnogo mystetstva [History of vocal art]*. Kyiv: NMAU.

Kolesnyk, Ye., & Kocherha, A. (2023). Stanovlennia pryntsyviv opernoho vykonavstva v konteksti henezы ukrainskoi vokalnoi shkoly [Formation of the Principles of Opera Performance in the Context of the Genesis of the Ukrainian Vocal School]. *Chasopys Natsionalnoi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P.I. Chaikovskoho – Journal of the National Music Academy of Ukraine Named After P.I. Tchaikovsky*, 2 (59), 116–134. Retrieved from: [https://doi.org/10.31318/2414-052X.2\(59\).2023.295425](https://doi.org/10.31318/2414-052X.2(59).2023.295425).

Lysenko, I.M. (2012). *Spivaky Ukrainy: Entsyklopedychne vydannia* [Singers of Ukraine: Encyclopedic edition]. Kyiv: Znannia, 639.

Shulyar, O.D. (2014). *Istoriya vokalnogo mystetstva. Chastyna 2* [History of vocal art. Second part]. Ivano-Frankivsk: PNU.

Shtal, T.V., & Dmitriev, H.B. (2019). SMM yak suchasni tekhnolohii marketynhu. *Biznes Inform* [SMM as Modern Marketing Technologies. Business Inform], 446–452.

The image of Ukrainian baritones Mykola Koval, Roman Maiboroda and Ivan Ponomarenko in the multimedia space: analysis and perspectives

Dmytro Oleksandrovych Kyrychek
Postgraduate Student at the Department
Opera Singing
Ukrainian National Tchaikovsky Academy
of Music
ORCID: 0009-0000-9149-5560

The article examines the analytical aspects of presenting the Ukrainian baritone school in modern multimedia and its role in preserving and popularizing national vocal art. It emphasizes the diversity of forms and genres of Ukrainian singers' recordings available on social media platforms and notes such recordings' historical and methodological significance. The article pays particular attention to the digitalization of recordings of legendary representatives of the Ukrainian baritone school and their role in researching the history of Ukrainian performance art and shaping the skills of young Ukrainian singers.

This work analyzes and compares the personal artistic performing images of the prominent Ukrainian baritones of the late 20th and early 21st centuries – Mykola Koval, Roman Maiboroda, and Ivan Ponomarenko. It highlights the repertoire of these performers presented online in the context of social demand. It underscores the importance of the broad genre spectrum represented by legendary Ukrainian baritones in the international digital archive, ranging from folk song arrangements and popular songs of the late 20th century to opera scenes and even complete opera performance recordings.

The study notes the adaptation of the Ukrainian baritone school to the preferences of diverse audiences across age groups and regions. It also examines multimedia integration into performance practice, focusing on the increasing demand for high-quality recordings and their dissemination via platforms such as YouTube, Instagram, and Facebook.

This work positions the Ukrainian baritone school as a unique phenomenon that blends centuries-old traditions with modern innovations. It recognizes multimedia as a vital platform offering tools to create new cultural content formats and share Ukrainian culture's achievements with a global audience. Finally, the investigation stresses the importance of preserving and promoting digitized recordings of renowned Ukrainian baritones to enhance national identity and emphasize the value of Ukraine's cultural heritage within the framework of global digitalization.

Keywords: Ukrainian baritone school, multimedia space, vocal art, digital technologies, national identity, cultural promotion, modern innovations.